

İslam güncellenir mi?

Muhammed Şahintürk Bey: “İslâm güncellenir mi? Bu ne demektir?

Tecdit İhtiyacı

İslâm'ın güncellenmesi meselesi kamuoyunda çabuk alıcı buldu ve tartışmalar birbiri peşi sıra geldi. Görüldü ki, bu meselede kafalar karışık. Güncelleme ne demektir? Reform mudur, tecdit midir?

Dinde reform olmayacağı konusunda, şükür ki, hemen herkes hemfikir. Bu güzel. Bu hayra alâmettir. Âyet ve hadislerin metinlerine ilişmenin çare olmadığını kamuoyu biliyor ve teslim ediyor. Demek son yüz yıldan beri, kimi aktörlerin, “camilere kiliselerdeki gibi sıra koyalım, ezanı Türkçe okuyalım, namazı Türkçe kılalım” yollu reform zorlamalarına göre, aslında bu gün iyi yerdeyiz. Bunu bir teslim edelim.

Kamuoyunda meselenin tecdit ihtiyacı olduğu kanaati dile getiriliyor. Öyle ki tecdit ihtiyacı her asırda söz konusu olmuş ve hemen her asırda mücedditler dini tecdit etmişler. Çünkü her asırda dine sokulmaya çalışılan batıl fikirler ve hurafeler eksik olmamış. Bu batıl fikirlere karşı mücedditler gelmişler, çağın yanlışlarının savletinden Müslüman'ı korumuşlar ve İslâm'ı aynı âyet ve hadisleri yeni bir yaklaşımla ele almak suretiyle, yeniden söz konusu asrın idrakine sunmuşlar.

Tecdit Dinin Dinamik Yapısının Bir Gereğidir

Tecdit kurumu İslâm'ın durağan değil, dinamik bir yapıda olduğunu, her asrı kuşattığını ve kucakladığını, âyet ve hadislerin her çağa hitap ettiğini, her çağda âyet ve hadislerin çağa uydurmadan, semavî bir perspektifle yeniden yorumlanabilir özellikte olduğunu gösteriyor. Bu işi âlimler yapıyor. Bu âlimlere müceddit deniyor.

Fakat bu mesele öyle bir hocanın yanlış anlaşılan sözleri üzerine ihtiyaç görülecek kadar sathî bir mesele değildir. Hocalar her zaman konuşurlar. Yanlış da ederler, doğru da ederler, sürç-ü lisan da ederler. Onlar da insandırırlar. Tartarsınız; yanlışlarını almazsınız, doğrularını alırsınız. Öyle işi diyanete ve ilahiyatlara yıkarak dini resmîleştirip adına güncelleme veya tecdit dersiniz, başta din bundan zarar görür. Bu tehlikelidir.

İlahiyatlar bu meseleleri müzakere etsinler tabî ki. Bundan memnun oluruz. Diyanet

de bu meseleye sahip çıksın. Bu da güzeldir. Ama bu gün kimi ilahiyatçılardan hadislerle yaklaşım konusunda problemlı söylemler işitiyoruz. Ezberci bir yaklaşımla hadislerin rastgele toplandığını öne sürerek, hadis usûlünü yok sayıp, ‘Kur’ân bize yeter’ anlayışıyla tecdit değil, güncelleme değil, ancak deformasyon yapılır. Hadisleri yok saymayacaksınız, dört mezhep fukahası gibi hadisler konusunda hadis usûlünü hakem yapacaksınız; işte o zaman yeni çözümler üretebilirsiniz.

Cemaat veya Tarikat Düşmanlığı Yol Değildir

Bu noktada cemaatlere veya tarikatlara çatarak veya itibarsızlaştırarak bir arpa boyu yol alınmaz.

Çünkü onlar sırf Allah rızası için çalışırlar. Hedefleri dünyayı mamur etmek veya devletin idaresine talip olmak değildir ve olmamalıdır da.

Böyle bir hedefe evrilen varsa, yolundan sapmış demektir. Siz de buna itibar etmeyin, hep beraber etmeyelim.

Ama yanlış sapanlardan hareket edip, genelleyici suçlamalarla cemaat veya tarikat düşmanlığı kotarmak doğru değildir. Bu fitne olur.

Şüphelerin Yaşandığı Bir Çağdan Geçiyoruz

Tecdit ciddî bir ihtiyaçtır. Tecdit kurumu görevli bulunduğu asırlarda İslâm’ı ciddî handikaplardan kurtarmıştır. Asrımızda da İslâmiyet çok ciddî handikaplar geçirmiştir. Kur’ân’ın Allah kelâmı olmasından tutun, bizzat tevhid inancına kadar iman esaslarının hemen hepsi ile ilgili olarak bizzat Müslüman’da çok ciddî şüphelerin ve gevşemelerin yaşandığı bir çağdan geçiyoruz. Fen ve felsefeden gelen inkâr-ı ulûhiyet fikrinin, hürriyet perdesi altında peygamberi ve dini inkâr faciasının bir fırtına gibi Müslüman evlâdını sarstığı ve çarptığı bir çağdan geçiyoruz.

Böyle bir çağda bir âlimin çıkıp, bütün bu meseleleri bürhanlarla, delillerle işlemesi ve çağımız insanının din algısını tamir etmesine neden şaşılınsın?

Böyle bir âlim var mı?

DİNÎ MUSİBETLERİN ARTTIĞI BİR ASIR

Yaklaşık dört yüz yıldır adım adım ahir zamana yaklaştık. Ve nihayet bu gün bizler ahir zamanın tam ortasında bulunuyoruz. Dinî musîbetlerin tarihte en fazla görüldüğü bir asır!

1900’lü yılların başlarında istibdat ve hürriyeti tartıştı İslâm memleketleri.

Ardından cumhuriyet ve demokrasi gibi siyasî mefhumlar hızla gündemimize girdi, çağdaş yönetim biçimleri olarak.

Bin yıllık İslâm geleneğinde adı duyulmayan bu sistemlere dinî çevreler o zaman çabucak bir elbise biçiverdi: Küfür rejimi.

Öte yandan, taassup ölçüsündeki imanımız, Avrupa'dan gelen sefahet rüzgârına, fen ve felsefeden gelen inkâr fırtınasına dayanamadı, sarsıldı, içimize şüpheler girdi, Müslüman olarak bizi dinimizden soğuttu. Biz Müslüman olarak meleklerle inancımızı sorgular olduk, ahiretten şüphe eder olduk, peygamberleri inkâr noktasına geldik, dine gerek olmadığını savunur olduk, kaderi inkâr ettik, daha da ötesi Allah'ın varlığından şüphe ettik. Neticede imanımız sarsıldı, din kardeşliğimiz yara aldı, birbirimize muhabbetimiz bozuldu, husûmetler yol bulup aramıza girdi, kuvvetimiz gitti, gücümüz kırıldı. Düşmanı fark edemez olduk. Müslüman olarak ocağımız darmadağın oldu.

Bir anekdot olsun diye şu bilgiyi paylaşayım: 1710 yılında İstanbul'a gelen İngiliz ajan Humper, hatıralarının 45. Sayfasında aynen şöyle diyor: "Endülüs'ü şarap, fitne, fesat ve başta Aristo olmak üzere Hıristiyan felsefelerinin görüşlerini yerleştirerek yıktık ve topraklarını işgal ettik. Aynı metotlarla Osmanlı'yı ve bütün İslâm ülkelerini yıkarak işgal edeceğiz..."

Geldiğimiz nokta malûm.

Ruhunu Siper Eden Âlim

Çizilen bu tablodaki vartaları hâlen aşabilmiş değiliz.

Fakat bu tablonun içinden bir âlim çıktı sonunda, ilmi ve izzetiyle bütün bu fitnelere karşı ruhunu siper etti. Müslümanlara çözüm yolları gösterdi, ümit aşıladı. Padişahın, komutanlara, devletin reisinden vatandaşa kadar İslâm'ı her mecrada tecdit ederek söylemekten çekinmedi.

Bu âlim Bediüzzaman Said Nursî'den başkası değildir. Ömrü harp meydanlarında, esaret zindanlarında, sürgünlerde, memleket hapishanelerinde, gözetim altlarında geçti.

Bu âlimi tanımak, kitaplarını okumak, çağın getirdiği problemlere bir de bu âlimin penceresinden bakmak aslında her fikir ve iman erbabı için bir görev. Ne demiş, hangi probleme nasıl bir çözüm sunmuş; bunu bilmeden bu çağı yakalamak zor. Çünkü Bediüzzaman bu çağın, helâket ve felâket asrının adamı!

Bediüzzaman Tecdit Olarak Neler Yaptı?

Hiç mübalâğa etmiyorum: Bediüzzaman Said Nursî'nin attığı her adım, söylediği her söz, yazdığı her Risale tecdit hesabına geçmiştir. Hayatı ve eserleri meydandadır.

- Asrın başlarında hürriyetin sefahet hürriyeti sayılıp şer'î olmadığı söylemlerine karşı o, hürriyet-i şer'îye kavramını geliştirdi ve hürriyeti savundu. Hürriyeti imanının en has vasfı saydı. Hürriyetin devlet yönetimindeki önemini anlattı.

- Eski Said döneminde meşrûtiyeti, sonraki dönemlerde Cumhuriyet'i ve demokrasiyi dört mezhepten delil getirerek ve hulefa-i raşidini örnek göstererek savundu. Dört hâlifenin her birinin dindar mânâda birer reis-i cumhur olduğunu söyledi.

- Kardeşlik, Milliyetçilik, Barış, Doğruluk, Cihad, Meşveret gibi nice sosyal kavramları Kur'ân'ın değerleriyle yeniden izah etti. Meselâ cihadı, cihad-ı manevî olarak anladı ve uyguladı. Dâhilde kılıçların kınına girdiğini, cihadın ci- had-ı manevî olarak yapılacağını söyledi. Cihad-ı manevî, insanlara şiddet göstermek değil, insanları öldürmek değil, insanları kucaklayarak irşad etmektir, rehber olmaktır.

- Allah'ın varlığı ve birliği, Ahirete iman, meleklerin varlığı, kadere iman ve diğer iman esaslarını çağımız insanının anlayacağı temsillerle, ikna edici üslûplarla ve yeni delillerle anlattı. Kelâm ilminde bir çağ açtı.

- Namaz, Oruç, Zekât, Hac, İhlâs, Takva, İbadet, Duâ, Tövbe, Mağfiret, Tesettür, İctihat, günahlardan arınma, şeytanın yaratılışının ve insanlara musallat edilişinin hikmetleri, Hz. Adem'in (as) Cennetten çıkarılışının hikmetleri, faizin haramlığı, gıybetin haramlığı gibi Müslüman'ın günlük ibadet hayatını ilgilendiren hemen bütün konularda hikmetler üzerinde durdu, aklın soracağı her türlü soruya cevap verdi.

Onun kitaplarında kısa satırlarımıza sığdıramayacağımız bir tecdit fırtınası esiyor.

Bize onu okumak ve anlamak kalıyor. Bizden söylemesi.

Günün Duâsı

Allah'ım! Bizi hakkın müşterisi, hakikatin müdafii, nurun hadimi, rızan olan her şeyin müştakı kıl! Bizi rızana dâhil eyle! Bizi salihlerden eyle! Âmin.

Allah'ım! Biz ahir zaman ümmetini batıl fikirlerden, bidatten, hurafeden, dalâletten koru! Sana ulaşan dosdoğru yolda istikamet ver! Ayağımızı kaydırma! Âmin.